ВІТАЄМО

70-річчя академіка НАН України Д.О. МЕЛЬНИЧУКА

Дмитро Олексійович Мельничук народився 5 листопада 1943 р. У 1964 р. закінчив ветеринарний факультет Української сільськогосподарської академії (УСГА, нині — Національний університет біоресурсів і природокористування України, НУБіП).

Трудову діяльність розпочав на посаді ветеринарного лікаря насіннєвого радгоспу імені Жданова (Вінницька обл.). Упродовж 1965–1968 рр. — аспірант, а в 1968–1969 рр. — асистент кафедри біохімії УСГА. У 1969–1982 рр. — молодший, а згодом старший науковий співробітник відділу біосинтезу і біологічних властивостей білків Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України (за сумісництвом у 1979–1982 рр. — завідувач кафедри біохімії УСГА). Упродовж 1982–1992 рр. — завідувач лабораторії (відділу) регуляції обміну речовин Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України (у 1984–1992 рр. — на громадських засадах).

У 1969 р. Д.О. Мельничук здобув науковий ступінь кандидата, а в 1978 р. — доктора біологічних наук, має вчені звання старшого наукового співробітника (1974) і професора (1984). У 1990 р. його обрано академіком УААН і членом-кореспондентом НАН України. З 1997 р. Д.О. Мельничук — дійсний член НАН України. Дмитро Олексійович — співзасновник і віце-президент НААН України (у 1995–1996 і з 2001 р.), був членом її Президії (з 1996 р.). Він входив до складу бюро Відділення біохімії, молекулярної біології і генетики НАН України, де відповідав за розвиток досліджень у галузі біотехнологій, біохімії і фізіології тварин.

З 1984 р. Дмитро Олексійович — ректор Національного університету біоресурсів і природокористування України. За цей час установа кілька разів змінювала назву: до 1992 р. — Українська сільськогосподарська академія, у 1992–1994 рр. — Український державний, а в 1994–2008 рр. — Національний аграрний університет. 30 жовтня 2008 р. заклад отримав сучасну назву.

На посаді ректора Д.О. Мельничук, спираючись на досвід провідних вищих шкіл США, Японії і країн Європейського Союзу, зокрема Університетів штатів Айова і Луїзіана, Берлінського університету імені Гумбольдта, здійснив глибокі реформи в освітній, дослідницькій та інноваційній діяльності НУБіП України. Розроблено й реалізовано новітню модель самоврядного дослідницького університетського комплексу, в якому навчається більш як 40 тис. студентів, понад 600 аспірантів і

докторантів, щорічно підвищують кваліфікацію більш ніж 5 тис. фахівців агропромислової, природоохоронної та управлінської галузей. В Університеті запроваджено понад 30 сучасних спеціальностей (усього їх 45), створено 14 науково-дослідних інститутів, функціонує 20 спеціалізованих рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій за 45 спеціальностями з 7 галузей науки.

НУБіП України входить до числа найкращих вітчизняних університетів, займає високі позиції у списках всесвітніх рейтингових систем. За останні 10 років його наукові розробки відзначено 9 Державними преміями України в галузі науки і техніки та 3 Преміями Президента України для молодих учених. Щорічно фахівці ВНЗ одержують у середньому 350 патентів, публікують сотні підручників і монографій. У 2013 р. при НУБіП України розпочав свою діяльність Науковий парк «Стале природокористування та якість життя», що відкриває великі перспективи для збільшення внеску Університету в розвиток агропромислової та природоохоронної сфер.

Д.О. Мельничук — відомий учений у галузі біохімії, автор і співавтор понад 600 наукових праць, серед яких 10 підручників і монографій; під його керівництвом підготовлено 22 кандидатів та 12 докторів наук. Пріоритетність і актуальність його наукових розробок підтверджено 70 авторськими свідоцтвами й патентами на винаходи, численними рекомендаціями.

Основним напрямом його наукової діяльності є вивчення молекулярних механізмів регуляції обміну речовин в організмі тварин і людини, пошук і розроблення способів корекції їхніх порушень. Обґрунтовано біологічну роль реакцій карбоксилування і декарбоксилування в обміні макромолекул та енергії у гетеротрофних організмів; установлено низку фізико-хімічних закономірностей утворення карбоматів білків, отримано нові дані щодо їхньої ролі в регуляції активності ферментів; розкрито молекулярні механізми системи метаболічного гомеостазу в клітинах у разі порушення кислотно-лужного стану організму; виявлено специфічні білки мембран епітелію тонкого кишечника новонароджених тварин, які причетні до формування колострального імунітету. Дмитро Олексійович зробив вагомий внесок у розкриття механізмів впливу змін концентрації бікарбонатів і CO_2 у крові на інтенсивність енергетичного, мінерального та азотного обмінів; молекулярних механізмів переходу тварин у стан гіпобіозу, а також порушень регуляції обміну речовин під час таких захворювань тварин і людини, як остеопорози й остеомаляції, подагра, діабет, карієс, до- і післяпологові та післяопераційні ускладнення (кетози, ацидози, амонійні токсикози), кормові (харчові) ацидози тварин тощо.

Дмитра Олексійовича удостоєно високих державних відзнак і почесних звань. Він — Герой України, нагороджений Золотою Зіркою і орденом Держави (2003), повний кавалер ордена «За заслуги» (III ст. — 1997 р., II ст. — 1998 р., I ст. – 2009 р.), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1984) та премії ім. В.І. Вернадського, заслужений діяч науки і техніки України (1990), має медаль «За трудовую доблесть» (1973). У 2008 р. його нагороджено орденами Ломоносова (РФ) і «За заслуги» (Франція). Д.О. Мельничук — довічний почесний сенатор Сенату штату Луїзіана; почесний доктор Берлінського імені Гумбольдта, Гентського і Люблінського аграрного університетів; почесний професор Університету штату Айова, Російського державного аграрного університету — МСГА ім. К.А. Тімірязєва, Астраханського технічного, Варшавського і Казахського аграрних університетів; виїзний професор Токійського аграрного університету.

Українська й міжнародна наукова і освітянська громадськість гідно оцінила досягнення Д.О. Мельничука в розвитку вищої освіти та сільськогосподарської й біологічної науки. Його в різний час обирали членом президії Всесоюзного біохімічного товариства; віце-президентом і президентом Українського біохімічного товариства; першим віце-президентом, президентом (1998), а з

2004 р. — довічним почесним президентом Глобальної конфедерації асоціацій установ вищої освіти і досліджень у галузі сільськогосподарських наук та наук про життя (GCHERA); членом комітету всесвітньої премії World Food Prize; радником генерального директора ФАО ООН; членом президії Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки; депутатом Київської міської та обласної рад; членом колегій Міністерств освіти і науки та сільського господарства України.

Наукова спільнота, колектив НУБіП України, учні і друзі сердечно вітають Дмитра Олексійовича з ювілеєм і зичать йому міцного здоров'я, довгих років життя, наснаги в роботі й нових здобутків на науковій і освітній ниві.